

ANALÝZA

3. 2. 2016

V ČR pracuje jen malá část mladých

Zaměstnanost ve věku 15-24 let od roku 1993 soustavně klesá a v současnosti je jedna z nejnižších v celé EU. Přitom zvýšení ekonomické aktivity mladých může být jedním z významných faktorů pozitivně ovlivňujících vývoj na trhu práce.

Celkovou úroveň zaměstnanosti zásadně ovlivňuje vysoká pracovní aktivita mužů a žen ve věku 30-55 let. V uplynulých více než dvaceti letech však zároveň můžeme pozorovat podstatné změny v počtu nejmladších pracujících a také starších pracujících ve skupině 55-64 let.

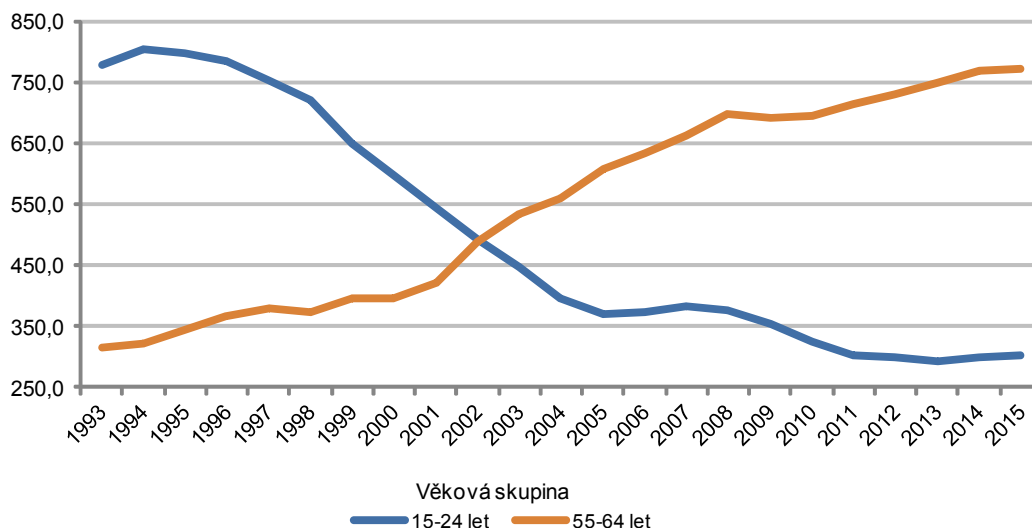
V prvních letech samostatnosti České republiky se počet pracujících ve věku 15-24 let pohyboval na hranici 800 tis. a v dalších letech pravidelně klesal až ke hranici 300 tis. v roce 2015. Tento propad demonstruje nejen razantní změny ve vývoji populace od devadesátých let, ale i změny v našem vzdělávacím systému, který se vyznačuje přechodem k úplnému střednímu a zejména vysokoškolskému vzdělávání. Ve skupině 25-29letých, kdy již rozhodující část mladých ukončila své vzdělávání, se počet pracujících v minulém roce významně nelišil proti stavu na začátku sledovaného období, tj. v roce 1993. Vývoj v této skupině výrazně poznamenala demografická vlna vysoké porodnosti ze sedmdesátých let, která vedla ke zvýšení počtu pracujících v tomto věku až ke hranici 665 tis. v roce 2003. Přechod těchto ročníků do vyšší věkové skupiny se přes zvýšení podílu pracujících absolventů vysokých škol projevil v celkovém snížení počtu pracujících v tomto věku na 522 tis. v minulém roce.

Jinak než zaměstnanost 15-24letých se vyvíjel počet pracujících, kteří dosáhli 55 a více let. Četnost této kategorie ovlivňují změny ve věkové struktuře obyvatelstva, ale rozhodující vliv měla a má postupná realizace legislativních opatření ke zvyšování věkové hranice do starobního důchodu. V roce 1993 pracovalo ve věku 55-64 let 315 tis. osob, ale v roce 2015 to již bylo více než 770 tis. osob. Tento mimořádný přírůstek tak z velké části kompenzoval razantní úbytek mladých pracujících do 25 let.

Nárůst zaměstnanosti v předdůchodovém věku 55-59 let byl markantní především u žen, když jejich počet vzrostl o 180 tis. až na 245 tis. v roce 2015. V této pětileté skupině vzrostl i počet pracujících mužů o 120 tis. na téměř 280 tis. v roce 2015. U mužů se také výrazně zvýšil počet pracujících ve věku 60-64 let z necelých 60 tis. v roce 1993 na 165 tis. v minulém roce. V menší míře vzrostl i počet pracujících žen v tomto věku, a to o 50 tis. na necelých 83 tis.

ANALÝZA

**Vývoj počtu pracujících v letech 1993 až 2015
ve věku 15-24 let a 55-64 let**

Zdroj: CSÚ; Výběrové šetření pracovních sil

Situace na trhu práce je v členských zemích EU značně odlišná. To se potom kromě jiných faktorů projevuje výrazně na zaměstnanosti zejména mladých. Na jedné straně jsou země, kde počet pracujících ve skupině 15-19letých je minimální. K těm patří Česká republika, ve které v roce 2014 pracovalo pouze 4,6 % chlapců a dívek do dvaceti let. Na druhé straně je v některých zemích práce těchto mladých velmi rozšířená, zdánlivě paradoxně ve státech, které se vyznačují podstatně vyšším podílem mladé populace s terciárním vzděláním než v ČR. Jedná se o všechny severské státy včetně Dánska, Nizozemsko, Spojené království, Rakousko a v určité míře Německo. V nich se pohybuje podíl pracujících chlapců a děvčat v nejmladším věku v intervalu 22-44 %.

V desetileté věkové skupině mladých ve věku 15-24 let, jsou rozdíly relativně nižší, přesto si země s nejvyšší zaměstnaností v nejmladším věku stále udržují významný náskok před ostatními zeměmi. Ve výše jmenovaných zemích se míra zaměstnanosti pohybuje v intervalu od 41 % až po téměř 60 % v Nizozemsku. Tyto hodnoty jsou v kontrastu s údajem za ČR (27,1 %), který je stále nižší než průměr EU28 (32,4 %).

Situace se výrazně mění po dosažení 25 let, kdy respondenti již z valné části dokončili své studium a nastoupili do práce. V celé široké skupině 25-54letých dosahovala míra zaměstnanosti v EU28 v roce 2014 77,4 %, v naší republice to bylo dokonce 83,8 %, tj. druhá nejvyšší hodnota po Švédsku.

Velmi dobře je na tom Česká republika z hlediska zaměstnanosti ve skupině 55-59 let. V roce 2014 dosáhla míra zaměstnanosti v této skupině 76,9 %, tj. po Švédsku, Německu a Dánsku čtvrtá nejvyšší hodnota ze všech zemí EU. Po dosažení šedesáti let však míra zaměstnanosti

ANALÝZA

v ČR klesá pod úroveň EU28 (32,2 % proti 36,6 % unijního průměru ve skupině 60-64letých). To je způsobeno prudkým snížením ekonomické aktivity žen v tomto věku.

Aktivita pracujících v nejmladším věku mužů a žen po šedesátce podstatně ovlivňuje délku pracovního života v jednotlivých zemích EU. Ukazatel délky pracovního života (Duration of working life) vyjadřuje očekávaný počet let, kdy bude 15letá osoba aktivní na trhu práce. Ta je vypočítána na základě pravděpodobnostního modelu kombinujícího demografická data a údaje trhu práce. Délka pracovní aktivity v České republice v roce 2014 je odhadována na 34,9 roku, tj. o něco méně než průměr EU28 (35,3). Rozdíly v délce pracovního života jsou přitom v Unii mimořádně velké. Hodnota ukazatele se pohybuje v rozpětí od 30,6 roku do 41,1 roku. Nejvyšší je právě v zemích s velkou pracovní aktivitou mladých (Dánsko, Německo, Nizozemsko, Švédsko, Spojené království, Finsko).

Délka pracovního života v zemích EU28 v roce 2014

Území	Celkem		Muži		Ženy	
	počet let	pořadí země	počet let	pořadí země	počet let	pořadí země
EU28	35,3		37,8		32,7	
Belgie	32,6	22.	34,7	24.	30,4	19.
Bulharsko	32,1	25.	33,4	28.	30,7	17.
Česká republika	34,9	11.	38,0	11.	31,5	16.
Dánsko	39,0	3.	40,5	3.	37,4	2.
Německo	38,0	5.	40,2	4.	35,6	6.
Estonsko	36,5	10.	37,5	13.	35,4	7.
Irsko	34,7	13.	38,6	9.	30,5	18.
Řecko	32,1	26.	35,7	19.	28,3	26.
Španělsko	34,8	12.	37,1	14.	32,3	15.
Francie	34,7	14.	36,5	15.	32,9	13.
Chorvatsko	32,3	24.	34,1	27.	30,3	20.
Itálie	30,6	28.	35,1	22.	25,8	28.
Kypr	36,7	7.	39,8	6.	33,4	12.
Lotyšsko	34,7	15.	35,2	21.	34,2	11.
Litva	34,6	16.	34,5	25.	34,7	9.
Lucembursko	33,2	18.	36,3	16.	30,0	22.
Maďarsko	31,8	27.	34,2	26.	29,4	25.
Malta	33,0	20.	39,7	7.	25,9	27.
Nizozemsko	39,6	2.	42,4	1.	36,7	4.
Rakousko	36,6	8.	38,7	8.	34,4	10.
Polsko	32,6	23.	35,0	23.	29,9	23.
Portugalsko	36,6	9.	38,2	10.	35,0	8.
Rumunsko	32,8	21.	35,8	18.	29,7	24.
Slovinsko	34,1	17.	35,4	20.	32,7	14.
Slovensko	33,1	19.	35,9	17.	30,2	21.
Finsko	37,3	6.	37,8	12.	36,8	3.
Švédsko	41,1	1.	42,3	2.	39,8	1.
Spojené království	38,5	4.	41,1	3.	35,7	5.

Zdroj: Eurostat, Labour Force Survey

ANALÝZA

Uvedený ukazatel zahrnuje i dobu, kdy respondent nepracuje, ale plní kritéria pro zařazení mezi nezaměstnané. Prakticky se tedy jedná o ukazatel délky ekonomické aktivity. Z toho důvodu jsou rozdíly mezi zeměmi v rozsahu délky práce ve skutečnosti ještě větší, protože země s dlouhou délkou aktivního života se vyznačují nízkou nezaměstnaností mladých a naopak v řadě zemí s kratší dobou aktivního života je nezaměstnanost vysoká.

Z údajů za země s vysokou zaměstnaností mladých do 25 let je patrné, že chlapci a děvčata v tomto věku pracují nejen na místech, která jim umožňují získat praktické zkušenosti ze zvoleného oboru studia, ale významně jsou zastoupeni i ti, kteří pracují při studiu z ekonomických důvodů. Míra zaměstnanosti mladých v České republice dosahuje zhruba poloviny hodnoty zemí s nejvyšší zaměstnaností v této věkové skupině. Rozdíl v zapojení mladých lze demonstrovat na příkladu Rakouska. V Rakousku pracovalo v roce 2014 celkem 4 mil. osob, tj. o téměř 900 tis. méně než v ČR. Ve skupině 15-24letých však pracovalo v zemi našich sousedů o 70 % mladých více než u nás. Srovnatelná čísla mezi oběma zeměmi v této skupině jsou v průmyslu a dopravě. Ve stavebnictví a všech odvětvích terciárního sektoru byla pracovní angažovanost mladých Rakušanů výrazně vyšší. Týká se to zejména odvětví obchodu, ubytování, pohostinství a cestovního ruchu. Podstatně převyšuje úroveň naší zaměstnanosti mladých zaměstnanost Rakušanů v profesních, vědeckých a technických činnostech a administrativních a podpůrných činnostech. Mnohem více mladých pracuje v sousední zemi i v sekci vzdělávání a ve zdravotnictví. Rozdíly v počtu pracujících mladých v ČR a v dalších zemích s největší délkou pracovní aktivity jsou zřejmé z následující tabulky.

Počet pracujících ve vybraných odvětvových sekcích v zemích s nejvyšší mírou zaměstnanosti a v ČR ve věku 15-24 let v roce 2014

v tis.

Zaměstnaní	Česká republika	Dánsko	Německo	Nizozemsko	Rakousko	Švédsko	Finsko	Spojené království
Celkem 15-64letí	4 883,5	2 640,1	38 907,7	8 028,5	4 034,2	4 597,5	2 385,9	29 530,8
Celkem 15-24letí	299,6	384,9	3 899,7	1 202,2	508,2	516,6	261,8	3 736,1
Podíl v % 15-24letí / 15-64letí	6,1	14,6	10,0	15,0	12,6	11,2	11,0	12,7
NACE								
sekcce								
z toho odvětví:								
Zpracovatelský průmysl	C	109,6	26,9	782,1	64,5	92,3	37,9	263,8
Stavebnictví	F	19,6	21,4	301,1	31,6	61,2	38,9	232,7
Velkoobchod a maloob.; opr. mot. vozidel	G	48,0	123,5	695,8	357,6	96,4	99,5	850,2
Doprava a skladování	H	14,0	12,8	129,6	36,3	17,4	26,0	88,9
Ubytování, stravování a pohostinství	I	22,7	47,5	260,1	147,7	45,9	55,8	562,4
Informační a komunikační činnosti	J	8,1	10,7	108,3	20,4	14,2	4,6	98,6

Oddělení informačních služeb – ústředí

Informace o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další najdete na stránkách

 Českého statistického úřadu: www.czso.cz | tel.: 274 052 304, 274 052 425, e-mail: infoservis@czso.cz

ANALÝZA

Peněžnictví a pojištnictví	K	5,9	4,9	107,6	9,7	12,3	7,5	3,1	111,1
Profesní, vědecké a technické činnosti	M	6,7	12,9	164,3	39,3	29,7	20,9	8,8	163,4
Administrativní a podpůrné činnosti	N	6,5	12,2	154,6	80,7	16,6	37,3	17,0	166,7
Veřejná správa a obrana; pov. soc. zabezp.	O	9,2	6,1	201,8	20,0	16,1	13,0	3,3	91,1
Vzdělávání	P	6,7	17,1	199,8	38,3	19,4	36,0	6,7	224,3
Zdravotní a sociální péče	Q	12,5	45,8	515,2	107,3	35,8	66,9	31,3	372,2
Ostatní činnosti	S	6,8	7,6	95,6	17,9	15,4	15,3	9,3	122,8

Zdroj: Eurostat, Labour Force Survey

Je samozřejmé, že v zemích s vysokou aktivitou mladých se jedná převážně o úvazky na kratší pracovní dobu. Přesto získané finanční prostředky umožňují mladým jejich ekonomické osamostatnění. To dokumentuje i skutečnost, že mladí respondenti v těchto zemích ve věku 25-34 let bydlí a hospodaří jako domácnosti jednotlivců nebo domácnosti se svým partnerem či partnerkou mnohem častěji než je tomu například v zemích na jihu kontinentu.

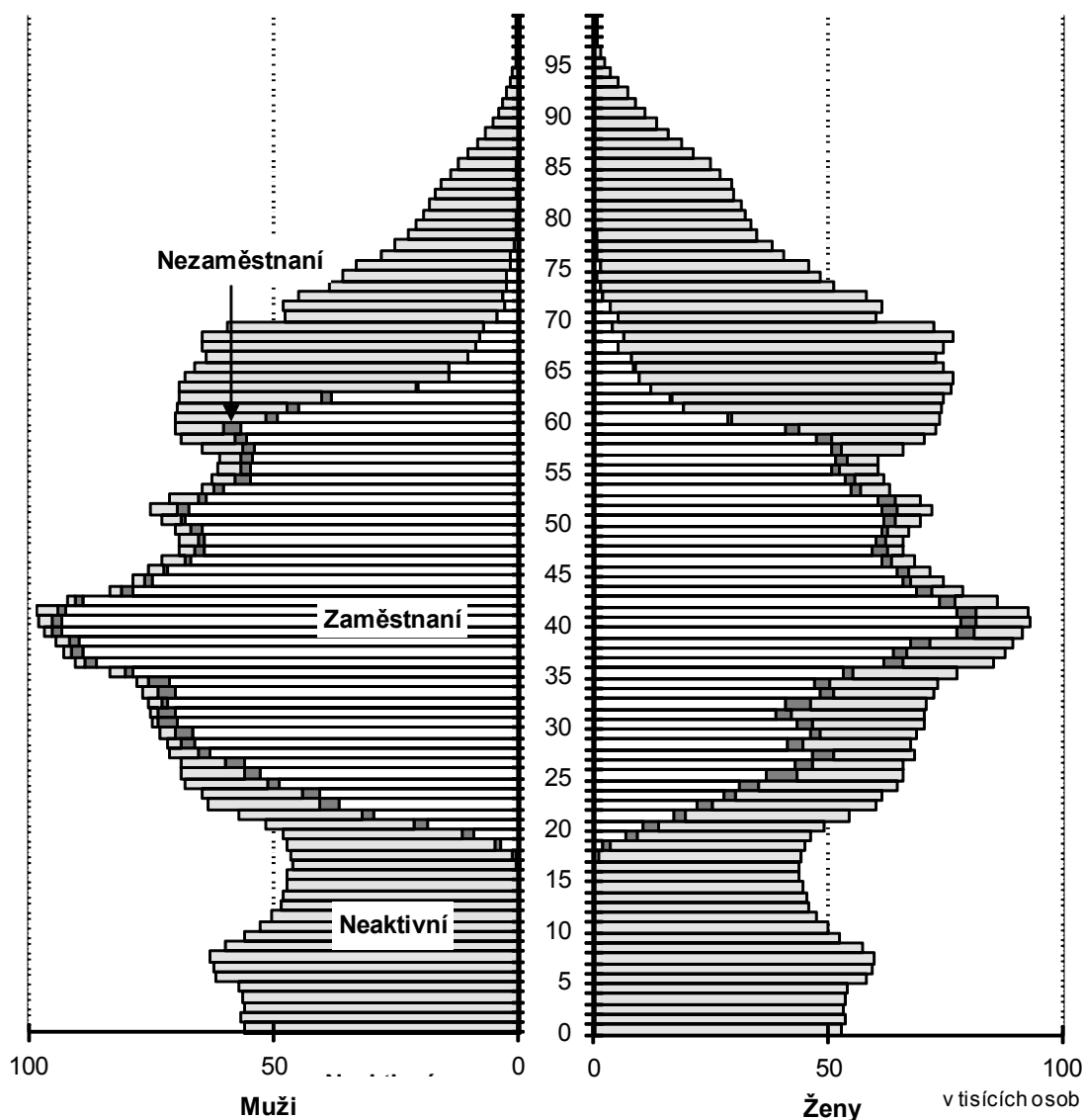
Mnoho respondentů v nejmladším produktivním věku zajišťuje v zemích s vysokou zaměstnaností služby potřebné jak pro dětskou populaci, tak pro osoby v poproduktivním věku. Jedná se zejména o oblast sociální péče a zdravotnictví a o školství včetně péče v jeslích a mateřských školách. Tak se mohou prohlubovat i mezigenerační vztahy.

* * *

Trh práce v České republice se vyznačuje vysokým počtem pracujících zejména z generace narozené v sedmdesátých letech. Kohorta těchto osob se bude v následujících letech přirozeně posouvat a za čtvrt století se dostane za hranici šedesáti let. Vzhledem k demografickému vývoji bude skupina pracujících dále rychle stárnout.

ANALÝZA

**Ekonomické postavení obyvatelstva v ČR podle jednotek věku
ve 4. čtvrtletí 2015**

Zdroj: ČSÚ, Výběrové šetření pracovních sil

Zaměstnanost i v našich podmínkách významně ovlivňuje migrace. V roce 2014 pracovalo podle kvalifikovaného odhadu Úřadu práce a evidence živnostníků vedené Ministerstvem průmyslu a obchodu celkem 345 tis. cizích státních příslušníků. To představuje kolem 7 % celkové zaměstnanosti v České republice. Podle posledních úplných údajů za rok 2011 byla převážná část těchto pracujících ze Slovenska, Ukrajiny a Vietnamu. Pracovní migrace může

ANALÝZA

ovlivnit vývoj celkové zaměstnanosti v příštích letech, rozhodující bude struktura a profesní zdatnost migrantů.

Jednou z cest udržení a dalšího zvyšování zaměstnanosti se při vysoké míře ekonomické aktivity ve středním a vyšším věku jeví i možnost zvýšení pracovní aktivity právě mladých lidí do 25 let. Měli bychom se inspirovat u našich sousedů Německa a Rakouska nebo severských zemí, jak jsou vytvářeny podmínky pro zaměstnávání chlapců a děvčat v tomto věku.

Autor

Marta Petráňová, Bohuslav Mejstřík

Oddělení pracovních sil, migrace a rovných příležitostí, ČSÚ

Tel.: +420 274 054 357; +420 274 052 203

E-mail: marta.petranova@czso.cz; bohuslav.mejstrik@czso.cz